

4. Etudes economiques et financieres. Perspectives de l'economie mondiale. Octobre 2012. Fonds monetaire international. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.imf.org/external/french/index.htm>

5. Экономическая безопасность России. Общий курс / Под ред. академика РАН В. К. Сенчагова. – Москва : Дело, 2005 – 896 с.

6. Сергиенко Е. А. Модели канонического корреляционного анализа в формировании репрезентативной системы показателей регионального развития / Е. А. Сергиенко, О. С. Огуреева [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Economics/8_109601.doc.htm

7. Многомерный статистический анализ в экономике / Под ред. проф. В. Н. Тамашевича. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 1999. – 598 с.

8. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні. Методологія оцінки і механізм забезпечення : монографія / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.

REFERENCES

Baranovskyi, O. I. *Finansova bezpeka v Ukraini. Metodolohiia otsinky i mekhanizm zabezpechennia* [Financial Security in Ukraine. Assessment methodology and mechanism for providing]. Kyiv: KNTEU, 2004.

"Etudes economiques et financieres. Perspectives de l'economie mondiale". Fonds monetaire international. <http://www.imf.org/external/french/index.htm>

Ekonomicheskaiia bezopasnost Rossii [The economic security of Russia]. Moscow: Delo, 2005.

Heiets, V. M., Klebanova, T. S., and Cherniak, O. Y. *Modelyrovanye ekonomicheskoi bezopasnosti: hosudarstvo, rehyon, predpriyatie* [Simulation of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: Inzhtek, 2006.

[Order of the Ministry of economy of Ukraine dated 02.03.2007, # 60 "On approval of methods for the calculation of the level of economic security of Ukraine in accordance with the provisions of the Ministry of economy of Ukraine, approved by the Decree of the President of Ukraine on 23.10.2000."] (2007).

Mnogomernyy statisticheskiy analiz v ekonomike [Multivariate Statistical Analysis in Economics]. Moscow: YUNITI – DANA, 1999.

Rudenskiy, R. A. "Modeli antisipativnogo upravlenie slozhnyimi ekonomicheskimi sistemami" [Models anticipative management of complex economic systems]. *avtoref. dis. na poluchenie nauk. stepeni doktora ekon. nauk.: spets. 08.00. 11.*, 2009.

Sergienko, E. A., and Ogureeva, O. S. "Modeli kanonicheskogo korreliatsionnogo analiza v formirovanii reprezentativnoy sistemy pokazately regionalnogo razvitiia" [Models of the canonical correlation analysis in the formation of a representative system of indicators of regional development]. http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Economics/8_109601.doc.htm

УДК 336.711.65

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА МЕТИ ФІНАНСОВОГО НАГЛЯДУ

КРЕМЕНЬ В. М.

УДК 336.711.65

Кремень В. М. Науково-методичні підходи до визначення сутності та мети фінансового нагляду

У статті проаналізовано існуючі у міжнародній та вітчизняній фінансовій науці і практиці науково-методичні підходи до тлумачення сутності фінансового нагляду. Автором досліджено співвідношення між сутністю понять «фінансове регулювання» і «фінансовий нагляд». Досліджено законодавчі проблеми визначення сутності, мети і завдань фінансового нагляду. Систематизовано підходи до визначення мети і завдань фінансового нагляду. Запропоновано розрізняти загальну мету фінансового нагляду – забезпечення фінансової стійкості, досягнення якої вимагає формування багатокритеріальної системи часткових цілей.

Ключові слова: нагляд, фінансовий нагляд, фінансовий сектор.

Бібл.: 13.

Кремень Вікторія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, Українська академія банківської справи Національного банку України (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)

E-mail: kremen_viktori@ukr.net

УДК 336.711.65

Кремень В. М. Научно-методические подходы к определению сущности и цели финансового надзора

В статье проанализированы существующие в международной и отечественной финансовой науке и практике научно-методические подходы к толкованию сущности финансового надзора. Автором исследованы соотношения между сущностью понятий «финансовое регулирование» и «финансовый надзор». Исследованы законодательные проблемы определения сущности, целей и задач финансового надзора. Систематизированы подходы к определению целей и задач финансового надзора. Предложено различать общую цель финансового надзора – обеспечение финансовой устойчивости, достижение которой требует формирования многокритериальной системы частных целей.

Ключевые слова: надзор, финансовый надзор, финансовый сектор.

Библ.: 13.

Кремень Виктория Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, Украинская академия банковского дела Национального банка Украины (ул. Петропавловская, 57, Сумы, 40030, Украина)

E-mail: kremen_viktori@ukr.net

UDC 336.711.65

Kremen V. M. Scientific-Methodical Approaches to Determination of Essence and Goal of Financial Supervision

The article analyses existing in international and domestic financial science and practice scientific-methodical approaches to interpretation of the essence of financial supervision. The article studies relations between essence of «financial regulation» and «financial supervision» notions. It studies legislative problems of determination of essence, goals and tasks of financial supervision. It systemises approaches to identification of goals and tasks of financial supervision. It offers to differentiate the general goal of financial supervision – ensuring financial stability, achievement of which requires formation of a multi-criteria system of private goals.

Key words: supervision, financial supervision, financial sector.

Bibl.: 13.

Kremen Viktoriya M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Petropavlivska, 57, Sumy, 40030, Ukraine)

E-mail: kremen_viktori@ukr.net

Побудова ефективно організованої системи фінансового нагляду стає все більш важливою з огляду на те, що діяльність на ринку фінансових послуг і у сфері фінансового посередництва супроводжується низкою ризиків. З одного боку, фінансовий сектор покликаний забезпечувати трансформацію заощаджень в інвестиції, з іншого боку – фінансовий сектор може генерувати ризики, які можуть викликати кризові явища як всередині фінансового сектора, так і усієї економічної системи.

Дослідженням системи фінансового нагляду, її вдосконалення та розбудови займаються вітчизняні науковці В. С. Свірський, Є. В. Касіян, С. В. Міщенко, С. В. Науменкова, А. А. Крилова. Серед зарубіжних вчених найбільший вклад в розвиток цього наукового-практичного напрямку здійснили Й. Шумпетер, Р. Маккінон, Е. Шоу, Н. Голдсміт, Р. Кінг, Р. Мертон, Б. Цві, Р. Ла Порт, Р. Левін, Е. Дерміргук-Кунт та ін. Високо оцінюючи існуючі наукові здобутки, слід звернути увагу на те, що на сьогоднішній день не існує єдиних підходів у питаннях визначення сутності та завдань фінансового нагляду, а також співвідношення із фінансовим контролем і фінансовим регулюванням.

Метою роботи є дослідження сутності поняття «фінансовий нагляд» і визначення його цілей і завдань.

У широкому розумінні фінансовий нагляд є системою, яку використовує уряд країни аби гарантувати стійкість фінансового сектора і фінансової системи та їх безпеку.

Визначення сутності поняття «фінансовий нагляд» вимагає розв'язання науково-практичної проблеми щодо співвідношення між поняттями «фінансовий нагляд» і «фінансове регулювання». У Зеленій книзі, яка була підготовлена у процесі консультацій щодо підвищення проведення регулювання та нагляду за фінансовим сектором України у 2010 р., поняття «нагляд» пропонується трактувати як форму діяльності державних органів щодо забезпечення законності, яка складається з моніторингу, застосування та забезпечення діяльності установ, які знаходяться під наглядом, відповідно до існуючих пруденційних критеріїв. Поняття «регулювання» фахівці робочої групи розуміють як процес створення та дотримання норм і правил діяльності фінансових установ [3, с. 4]. На думку науковців С. В. Науменкової та В. І. Міщенка, під регулюванням фінансового сектора розуміють процес створення та дотримання певних норм і правил діяльності фінансових установ, а нагляд за діяльністю установ фінансового сектора слід розглядати як форму діяльності державних органів влади щодо забезпечення законності діяльності, прозорості та стабільності ведення бізнесу окремими установами [4, с. 5]. М. Суржинський наголошує на тому, що поняття «регулювання» часто належить до юридичних правил чи адміністративних вимог, що пред'являються органами влади, поняття ж «нагляд» означає процедуру постійного моніторингу за відповідністю цих вимог [5].

Однією з проблем при визначенні поняття «фінансовий нагляд» є те, що на сьогоднішній день вітчизняний законодавець або ж взагалі не визначає цього поняття, або ж підходить до сутності цього поняття як рівнозначного з поняттям «фінансове регулювання».

З цієї причини не дозволяють встановити співвідношення між поняттями «фінансовий нагляд» і «фінансове регулювання» і чинні нормативно-правові акти: у вітчизняному законодавстві поняття фінансового нагляду не визначене взагалі.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» державне регулювання ринків фінансових послуг – це здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам. Таке тлумачення поняття «регулювання ринків фінансових послуг» означає при рівнянні його за змістом до поняття фінансового нагляду [6]. Відповідно ж до ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» банківське регулювання – це одна із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства. У свою чергу, у цій самій статті Закону України «Про Національний банк України», банківський нагляд визначається як система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів, з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку [7].

Вищенаведені визначення дозволяють стверджувати, що на сьогоднішній день не існує чіткого розмежування не тільки між поняттями «фінансовий нагляд» і «фінансове регулювання», а й між поняттями «банківський нагляд» і «банківське регулювання». Так, Ж. Матук наполягає на узагальненні зазначених повноважень центробанку і вважає, що таке узагальнення має відбутися за допомогою банківського контролю і включає до нього видання нормативно-правових актів, процес спостереження за діяльністю банків та адміністративно-вольовий вплив на їх діяльність [10, с. 11]. В. П. Поляков і Л. А. Москаленко навпаки як узагальнює поняття використовують «банківське регулювання», що визначає систему заходів, за допомогою яких держава через центральний банк забезпечує стабільне й безпечне функціонування банківської системи [8, с. 139]. В. В. Пасічник розмежує згадані поняття і зазначає, що під банківським регулюванням розуміють розробку та видання уповноваженими органами на підставі законів нормативно-правових актів, які регламентують види і способи банківської діяльності. Під контролем за діяльністю банків, на думку науковця, слід розуміти цілісне й безперервне відстеження здійснення банками їх діяльності згідно із нормативно-правовими актами [9, с. 238]. У Фінансовому словнику, підготовленому колективом авторів на чолі із А. Г. Загороднім, зазначено, що банківське регулювання є однією із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи

норм, що регулюють діяльність комерційних банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства. Банківський нагляд, у свою чергу, розглядається цими науковцями з двох позицій – як діяльність щодо створення ефективної системи захисту інтересів кредиторів і вкладників, оперативного реагування на події, які дестабілізують діяльність банківської установи, а також як контроль банку за використанням банківського кредиту [1, с. 277, 376].

Відмінним від інших є підхід представників USAID, зокрема Гері Гегенхаймера – старшого юридичного радника, який вказує на такі особливості застосування вищезазначених термінів: поняття «регулювання» часто належить до юридичних правил чи адміністративних вимог, що пред'являються органами влади, «нагляд» означає процедуру постійного моніторингу за відповідністю цих вимог, «пруденційний нагляд» є спеціалізованим типом нагляду, який, за загальним правилом, застосовується до фінансових інститутів, передусім банків. Замість того, щоб просто створювати правила, які регулюють діяльність банків, підхід пруденційного нагляду розроблений для гарантування фінансової стабільності банків. Країни, що вдаються до пруденційного нагляду, здійснюють його двома шляхами: по-перше, гарантуючи те, що банки вчиняють діяльність з обмеження та контролю за ризиком; по-друге, гарантуючи те, що банківська діяльність здійснюватиметься особами, які відповідають критеріям порядності і чесності [11, с. 4].

У зв'язку із ототожненням понять «фінансовий нагляд» і «фінансове регулювання», на думку багатьох науковців і практиків фінансового нагляду, регуляторно-наглядова діяльність вітчизняних наглядово-регуляторних органів суперечить одному з основних принципів управління: той, хто проводить політику, не повинен її формувати, хоча може надавати пропозиції до неї. У цьому контексті слід зазначити, що О. П. Орлюк цілком обґрунтовано вважає, що якщо виходити з положень теорії права, то наглядовий орган за своєю суттю не має відносин підлеглості із органом, за яким здійснюється нагляд, – наглядовий орган повинен оцінювати діяльність відповідної особи лише з позиції законності, але не доцільності, не втручаючись у його оперативну або іншу форму діяльності [2, с. 158]. Таким чином, відсутність розмежування понять фінансового регулювання і фінансового нагляду негативно впливає на їх практичне втілення.

Не менш дискусійним видається і проблеми визначення мети і завдань фінансового нагляду.

Так, у Зеленій книзі, яка була підготовлена у процесі консультацій щодо підвищення проведення регулювання та нагляду за фінансовим сектором України у 2010 р., зазначено, що мета (місія) фінансового регулювання та нагляду полягає у збільшенні ефективності роботи фінансового сектора, підтриманні ринкової довіри, сприянні конкуренції, захисті інтересів споживачів фінансових послуг та зміцненні системної стабільності [3, с. 4].

О. Зенькович у числі цілей нагляду називає забезпечення загальної легітимності управління за рахунок

поліпшення якості управлінських рішень і захисту прав споживачів фінансових послуг, більшої відкритості у діяльності фінансових установ [12, с. 7].

Науковці С. В. Науменкова та В. І. Міщенко вважають, що метою регулювання та нагляду за функціонуванням фінансового сектора є проведення єдиної державної політики у фінансовій сфері для зміцнення системної стабільності, підвищення ефективності функціонування, підтримання ринкової довіри, сприяння конкуренції, захисту інтересів інвесторів і споживачів фінансових послуг, а також забезпечення прозорості та відкритості ринків фінансових послуг [4, с. 6].

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» метою державного регулювання ринків фінансових послуг є: проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері фінансових послуг; захист інтересів споживачів фінансових послуг; створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг; створення умов для ефективної мобілізації і розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків фінансових послуг з урахуванням інтересів суспільства; забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг і захисту прав їх учасників; додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства; запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг; контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг; сприяння інтеграції в європейський і світовий ринки фінансових послуг [6].

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про Національний банк України» головною метою банківського регулювання і нагляду є безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів [7].

Відповідно до ст. 67 Закону України «Про банки і банківську діяльність» метою банківського нагляду є стабільність банківської системи та захист інтересів вкладників і кредиторів банку щодо безпеки зберігання коштів клієнтів на банківських рахунках [13].

Таким чином, узагальнюючи існуючі науково-методичні підходи щодо визначення мети фінансового нагляду, можна стверджувати, що основною метою нагляду за фінансовим сектором країни є забезпечення фінансової стійкості, яка, у свою чергу, вимагає досягнення багатокритеріальної системи часткових цілей, які взаємообумовлюють і доповнюють одна одну, зокрема:

- ✦ забезпечення конкурентного середовища у фінансовому секторі, зокрема на фінансовому ринку та на ринку фінансових послуг, – це дозволяє розширити спектр фінансових послуг і фінансових інструментів, впроваджувати сучасні фінансові технології та інновації в практику діяльності фінансових установ, встановити оптимальне співвідношення між процентом і ризиком та справедливо оплатити фінансових послуг тощо;
- ✦ забезпечення належного захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів – це дозволяє убезпечити споживачів фінансових послуг,

- † передусім вкладників і страхувальників, від не-ефективного управління у фінансових установах та шахрайства, а також знизити ймовірність настання неринкового інвестиційного ризику;
- † забезпечення прозорості політики у фінансовому секторі на макрорівні та рівні кожної фінансової установи – це, по-перше, вимагає від наглядових органів забезпечення прозорості у прийнятті рішень та підзвітності перед широкою громадськістю і центральним законодавчим органом та, по-друге, вимагає від фінансових установ забезпечення прозорості діяльності шляхом удосконалення системи обліку та звітності і наближенні їх до вимог, які були напрацьовані міжнародною практикою фінансового нагляду;
- † забезпечення належного рівня стандартизації та професіоналізму у фінансовому секторі – це є запорукою ефективної діяльності фінансових установ та впровадження нововведень в інтересах споживачів фінансових послуг.

ВИСНОВКИ

Грунтуючись на науково-методичних підходах щодо визначення сутності поняття «нагляд», можна виокремити такі підходи щодо розуміння сутності поняття «фінансовий нагляд»: форма діяльності державних органів із забезпечення законності у фінансовому секторі; комплекс заходів, який здійснюється наглядовими органами для забезпечення повної відповідності діяльності фінансових установ вимогам щодо їхньої діяльності; система формальних і неформальних способів виявлення недотримання або порушення умов діяльності фінансовими установами.

Головною метою фінансового нагляду, на нашу думку, має бути забезпечення стійкості функціонування та розвитку фінансової системи і фінансового сектора, реалізація якої може бути забезпечена шляхом досягнення часткових цілей фінансового нагляду – забезпечення конкурентного середовища у фінансовому секторі, забезпечення належного захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів, забезпечення прозорості політики у фінансовому секторі на макрорівні та рівні кожної фінансової установи, забезпечення належного рівня стандартизації та професіоналізму у фінансовому секторі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Загородній А. Г.** Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Л. Г. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-е вид., випр. і доп. – К.; Л. : Знання; ЛБІ НБУ, 2002. – 567 с.
2. **Орлюк О. П.** Банківська система України. Правові засади організації : монографія / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 239 с.
3. Консультації щодо підвищення проведення регулювання та нагляду за фінансовим сектором України: Зелена книга, консультаційний документ. – К. : Національний банк України, 2010. – 28 с.
4. **Науменкова С. В.** Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : навчальний посібник /

С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ, 2010. – 170 с.

5. **Суржинський М.** Поняття і сутність банківського регулювання та банківського нагляду в Україні / М. Суржинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1365>

6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України № 2664-III від 12.07.2001, зі змін. та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

7. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999, зі змін. та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/pro%20національний%20банк>

8. **Поляков В. П.** Структура и функции центральных банков. Зарубежный опыт : учебное пособие / В. П. Поляков, Л. А. Московкина. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 190 с.

9. Банківське право України : підручник / За заг. ред. А. О. Селіванова. – К. : Ін Юре, 2000. – 384 с.

10. Національний банк і грошово-кредитна політика : підручник / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 1999. – 368 с.

11. **Геґенхаймер Г.** Закон про комерційні банки: основні розділи та положення / Г. Геґенхаймер // Матеріали семінару «Закон про комерційні банки та його роль в забезпеченні умов ефективної банківської діяльності в Україні» (Україна, Пуща-Озерна, 4-5 червня 1999 р.). – К., 1999. – С. 4 – 10.

12. **Зенькович Е.** Контроль и надзор на финансовом рынке / Е. Зенькович // Стратегия развития. – 2005. – № 5 (27). – С. 7 – 8.

13. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 2121-III від 07.12.2000, зі змін. та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

REFERENCES

Bankivske pravo Ukrainy [Banking Law Ukraine]. Kyiv: In Yure, 2000.

Hehenkhaimer, H. "Zakon pro komertsiiini banky: osnovni rozdily ta polozhennia" [Law on commercial banks: the main sections and Conditions]. *Zakon pro komertsiiini banky ta ioho rol v zabezpechenni umov efektyvnoi bankivskoi diialnosti v Ukraini*. Kyiv, 1999. 4-10.

"Konsultatsii shchodo pidvyshchennia provedennia rehuliuвання ta nahliadu za finansovym sektorom Ukrainy: Zelena knyha, konsultatsiynyi dokument" [Consultation on improving regulation and supervision of the financial sector of Ukraine: Green Paper consultation document]. 2010.

[On financial services and State regulation of financial services markets: the law of Ukraine # 2664-III on July 12, 2001] (2001). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

[On the National Bank of Ukraine: the law of Ukraine # 701-XIV of 20.05.1999] (1999). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/pro%20національний%20банк>

[About banks and banking activity: the law of Ukraine # 2121-III dated 07.12.2000] (2000). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

Natsionalnyi bank i hroshovo-kredytна polityka [The central bank and monetary policy]. Kyiv: KNEU, 1999.

Naumenkova, S. V., and Mishchenko, V. I. *Systemy rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh zarubizhnykh krain* [Systems

for Financial Services Foreign Countries]. Kyiv: Tsentr naukovykh doslidzhen NBU; Universtet bankivskoi spravy NBU, 2010.

Orliuk, O. P. *Bankivska sistema Ukrainy. Pravovi zasady orhanizatsii* [The banking system of Ukraine. Legal basis of]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003.

Poliakov, V. P., and Moskovkina, L. A. *Struktura i funktsii tsentralnykh bankov. Zarubezhnyy opyt* [Structure and function of central banks. foreign Experience]. Moscow: INFRA-M, 1996.

Surzhynskiy, M. "Poniattia i sutnist bankivskoho rehu-ljuvannia ta bankivskoho nahliadu v Ukraini" [The concept

and nature of banking regulation and supervision in Ukraine]. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1365>

Zenkovich, E. "Kontrol i nadzor na finansovom rynke" [Control and supervision of the financial market]. *Strategiia raz-vitiia*, no. 5(27) (2005): 7-8.

Zahorodnii, A. H., Vozniuk, L. H., and Smovzhenko, T. S. *Finansovyi slovnyk* [The financial dictionary]. Kyiv; Lviv: Znannia; LBI NBU, 2002.

УДК 336

КОНКУРЕНЦІЯ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ

ІЛЬЧЕНКО К. О.

УДК 336

Ільченко К. О. Конкуренція в банківській системі: визначення та види

У статті досліджується банківська система як найважливіша частина фінансового ринку України. Розглянуто відносини у сфері фінансових послуг та визначено банківську конкуренцію як боротьбу за споживача банківських послуг і створення таких умов для інших учасників, які не дозволяють мати їм вирішальний вплив на ринок. У зв'язку з цим удосконалено типізацію банківської конкуренції та визначено чотири види конкуренції: власне банківська конкуренція, конкуренція між державними і недержавними банками, конкуренція між банками і небанківськими кредитними установами, конкуренція між банками та нефінансовими організаціями. Для обґрунтування типу банківського ринку розраховано коефіцієнти концентрації та Герфіндаля – Хіршмана, причому перший показник характерний для помірно концентрованих ринків, другий – для конкурентного середовища. Висновки щодо місця банківської системи на фінансовому ринку ґрунтуються на відносних показниках, розрахованих з використанням офіційної статистики.

Ключові слова: фінансовий ринок, банк, конкуренція, індекс Герфіндаля – Хіршмана, коефіцієнт концентрації.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул:** 4. **Бібл.:** 11.

Ільченко Ксенія Олександрівна – аспірантка, кафедра математичного моделювання економічних систем, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: ksenia.ilchenko@gmail.com

УДК 336

Ільченко К. А. Конкуренция в банковской системе: определение и виды

В статье исследуется банковская система как важнейшая часть финансового рынка Украины. Рассмотрены отношения в сфере финансовых услуг, банковская конкуренция определена как борьба за потребителя банковских услуг и создание таких условий для других участников, которые не позволяют иметь им решающее влияние на рынок. В связи с этим усовершенствована типизация банковской конкуренции и выделены четыре вида конкуренции: собственно банковская конкуренция, конкуренция между государственными и негосударственными банками, конкуренция между банками и небанковскими кредитными учреждениями, конкуренция между банками и нефинансовыми организациями. Для обоснования типа банковского рынка были вычислены коэффициенты концентрации и Герфиндаля – Хиршмана, причем первый показатель характерен для умеренно концентрированных рынков, второй – для конкурентной среды. Выводы относительно места банковской системы на финансовом рынке основываются на относительных показателях, рассчитанных с использованием официальной статистики.

Ключевые слова: финансовый рынок, банк, конкуренция, индекс Герфиндаля – Хиршмана, коэффициент концентрации.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул:** 4. **Библ.:** 11.

Ільченко Ксенія Олександрівна – аспірантка, кафедра математического моделювання економічних систем, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: ksenia.ilchenko@gmail.com

UDC 336

Ilchenko K. O. Competition in the Banking System: Definition and Types

The article studies the banking system as the most important part of the financial market of Ukraine. It considers relations in the sphere of financial services and defines banking competition as struggle for consumer of banking services and creation of such conditions for other participants, which do now allow them having decisive influence upon the market. Due to this, it improves typification of banking competition and four types of competition are defined: banking competition, competition between the state and non-state banks, competition between banks and non-banking credit institutions, and competition between banks and non-financial organisations. Concentration ratio and Herfindahl-Hirshman Index were calculated in order to justify the type of the banking market, besides, the first indicator is typical for moderately concentrated markets, and the second – for the competitive environment. Conclusions with respect to the place of the banking system in the financial market are based on relative indicators, calculated with the use of official statistics.

Key words: financial market, bank, competition, Herfindahl-Hirshman Index, concentration ratio.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 11.

Ilchenko Kseniia O. – Postgraduate Student, Department of Mathematical Modeling of Economic Systems, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute» (pr. Peremogy, 37, Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: kseniia.ilchenko@gmail.com